

HELŚIŃSKA FUNDACJA PRAW CZŁOWIEKA
HELSINKI FOUNDATION for HUMAN RIGHTS

RADA FUNDACJI

Halina Bortnowska-Dąbrowska Marek Antoni Nowicki
Jerzy Ciemniowski Teresa Romer
Janusz Grzelak Mirosław Wyrzykowski
Michał Nawrocki

ZARZĄD FUNDACJI

Prezes: Danuta Przywara
Wiceprezes: Maciej Nowicki
Sekretarz: Piotr Kładoczny
Skarbnik: Lenur Kerymow
Członek Zarządu: Dominika Bychawska-Siniarska

Warszawa, 18 lipca 2017 r.

1525./2017/ART.32/JJ

Szanowna Pani

Anna Zalewska

Minister Edukacji Narodowej

al. J. Ch. Szucha 25

00-918 Warszawa

Szanowna Pani Minister,

W imieniu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka (HFPC), organizacji pozarządowej, której statutowa działalność dotyczy ochrony praw człowieka, chcielibyśmy wyrazić zaniepokojenie planami usunięcia z przepisów określających wymagania wobec publicznych szkół i placówek dotyczących realizacji działań z zakresu oświaty zapisów mówiących o obowiązku prowadzenia przez szkoły działań antydyskryminacyjnych obejmujących całą społeczność szkoły.

Jak wynika z przedstawionego do konsultacji przez Ministerstwo Edukacji Narodowej projektu Rozporządzenia w sprawie wymagań wobec szkół i placówek¹ wśród wymagań odnoszących się do kształtowania postaw i respektowania norm społecznych, którym powinny sprostać szkoły, nie znalazły się postanowienia mówiące wprost o konieczności podejmowania działań antydyskryminacyjnych przez placówki oświatowe. W dotychczas obowiązującym Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 6 sierpnia 2015 r. w sprawie wymagań wobec szkół i placówek² wskazane zostało bezpośrednio, że szkoły i placówki mają realizować działania antydyskryminacyjne obejmujące całą społeczność danej placówki.

W tym miejscu chcielibyśmy wskazać, że zasada równego traktowania i związany z nią zakaz dyskryminacji jest jedną z podstawowych zasad polskiego porządku prawnego,

¹ <https://legislacja.rcl.gov.pl/docs//501/12299752/12441144/12441145/dokument295356.pdf>

² Dz. U. poz. 1214.

silnie związaną z zasadą demokratycznego państwa prawnego, opartego na poszanowaniu godności, którym zgodnie z Konstytucją RP³ jest Polska. W myśl art. 32 Konstytucji RP: „[w]szyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne (ust. 1). Nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiejkolwiek przyczyny (ust. 2)”. Wobec tego przeciwdziałanie dyskryminacji powinno być jednym z priorytetowych obowiązków władz publicznych, a w kontekście edukacji jego realizacja powinna zmierzać do tego, żeby żaden uczeń, a także nauczyciel, nie doświadczał nierównego traktowania w szkole. Ponadto jako element antydyskryminacyjnej polityki państwa należy uznać kształtowanie postaw tolerancji i poszanowania praw człowieka w toku edukacji, co powinno sprzyjać temu, żeby młode osoby w toku edukacji, a także już w dorosłym życiu kierowały się wartością, jaką jest poszanowania godności każdej jednostki ludzkiej.

Jednocześnie pragniemy przypomnieć, że działań antydyskryminacyjnych nie można utożsamiać z tzw. promowaniem ideologii gender, gdyż Konstytucja RP, a także wiążące Polskę umowy międzynarodowe wskazują na obowiązek zapobiegania dyskryminacji (także w obszarze edukacji) z różnych przyczyn. Na marginesie chcemy zaznaczyć, że nieuprawnione jest postrzeganie w ten sposób działań zmierzających do zapewnienia równego traktowania kobiet i mężczyzn. Jednocześnie do podejmowania działań zmierzających do zapewnienia równego traktowania bez względu na płeć w obszarze edukacji zobowiązuje art. 10 Konwencji w sprawie zwalczania wszelkich form dyskryminacji kobiet⁴, który mówi m.in. o eliminacji stereotypowego postrzegania płci na gruncie realizacji prawa do edukacji.

W Konwencji o prawach dziecka⁵ wskazuje się, że nauka dzieci powinna być ukierunkowana na rozwijanie szacunku dla praw człowieka i podstawowych wolności oraz zasad zawartych w Karcie Narodów Zjednoczonych (art. 29 ust. 1 lit. b Konwencji), a także na przygotowanie dziecka do „odpowiedniego życia w wolnym społeczeństwie, w duchu zrozumienia, pokoju, tolerancji, równości płci oraz przyjaźni pomiędzy wszystkimi narodami, grupami etnicznymi, narodowymi i religijnymi oraz osobami rdzennego pochodzenia” (art. 29 ust. 1 lit. d Konwencji). Ponadto w art. 2 Konwencji o prawach dziecka państwa zobowiązały się do zagwarantowania praw zawartych w niej, w tym także prawa do nauki, wobec każdego dziecka „bez jakiejkolwiek dyskryminacji, niezależnie od rasy, koloru skóry, płci, języka, religii, poglądów politycznych, statusu majątkowego, niepełnosprawności, cenzusu urodzenia lub jakiegokolwiek innego tego dziecka albo jego rodziców bądź opiekuna prawnego”. Podobne postanowienia zostały zawarte w Konwencji w sprawie zwalczania dyskryminacji w dziedzinie oświaty⁶, gdzie stwierdzono, że „celem oświaty powinien być pełny rozwój osobowości ludzkiej i ugruntowanie poszanowania praw człowieka i podstawowych swobód; powinna ona sprzyjać wzajemnemu zrozumieniu, tolerancji i przyjaźni między wszystkimi narodami, grupami rasowymi i wyznaniowymi (...)” (art. 5 ust. 1 lit a tej Konwencji).

³ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm.)

⁴ Przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 18 grudnia 1979 r., Dz. U. z 1982 r. Nr 10, poz. 71.

⁵ Przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r., Dz. U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526.

⁶ Sporządzona w Paryżu dnia 15 grudnia 1960 r., Dz. U. z 1964 r. Nr 40, poz. 268).

W kontekście prowadzenia przez placówki oświatowe działań antydyskryminacyjnych szczególne znaczenie mają postanowienia Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami⁷ (KPON). Zgodnie z art. 8 KPON, państwa zobowiązały się do podjęcia skutecznych działań nakierowanych na podniesienia świadomości społeczeństwa w sprawach osób z niepełnosprawnościami, a także zwalczania stereotypów, uprzedzeń i szkodliwych praktyk wobec osób z niepełnosprawnościami, w tym związanych z płcią i wiekiem. Jednocześnie KPON wprost stanowi, że jednym z działań podejmowanych przez państwa powinno być „rozwijanie, na wszystkich szczeblach systemu edukacji i u wszystkich dzieci od najwcześniejszych lat, postawy poszanowania praw osób niepełnosprawnych” (art. 8 ust. 2 lit. b KPON).

Wobec powyższego jasne jest, że zarówno z prawa polskiego, jak i wiążących Polskę umów międzynarodowych, wynika obowiązek, ciążyący na władzach publicznych, do podejmowania działań zmierzających do eliminowania dyskryminacji, także w obszarze edukacji. Dlatego też niezrozumiałe jest usuwanie zapisów dotyczących przeciwdziałania dyskryminacji z przepisów regulujących funkcjonowanie placówek oświatowych, co może być odebrane jako przyzwolenie ze strony władz na działania stojące w sprzeczności z zasadą równego traktowania. W naszej ocenie w obecnej sytuacji, gdy odnotowujemy wzrost zachowań i incydentów o charakterze rasistowskim, ksenofobicznym i dyskryminacyjnym, szczególnie ważne jest, żeby szkoły oprócz przekazywania wiedzy kształtowały postawy sprzyjające tolerancji i poszanowaniu praw przynależnych każdemu człowiekowi.

W imieniu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka,

Ł. P. P. Wyrely ne unku,

Helsińska Fundacja Praw Człowieka
SEKRETARZ ZARZADU
Piotr Kladoczny
Piotr Kladoczny

⁷Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U.z 2012 r. poz. 1169).